

URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>. 2. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org>. 3. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. URL: <http://www.rada.gov.ua>. 4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL: <http://www.rada.gov.ua>. 5. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: затв. наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 р. № 88. URL: <http://www.rada.gov.ua>. 6. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. URL: <http://www.rada.gov.ua>. 7. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003 року № 852-IV. URL: <http://www.rada.gov.ua>. 8. Кукарін О. Б. Електронний документообіг та захист інформації: навч. посіб. / за заг. ред. д-р держ. упр., професора Н. В. Грицяк. Київ: НАДУ, 2015. 84 с.

УДК 658:330.131.7

**К. В. Гнедіна**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

### **ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

*Ключові слова:* ризики, система управління ризиками, ризик-менеджмент, інтегрована звітність, інтегрований звіт.

Для забезпечення сталого розвитку суб'єкта господарювання та ефективності його діяльності важливими є формування системи управління ризиками, моніторинг її функціонування та постійне вдосконалення. В умовах динамічних змін зовнішнього середовища система управління ризиками має забезпечувати швидке реагування на загрози сталому розвитку та адаптацію підприємства до нових викликів. Процеси управління ризиками підприємства знаходять відображення в інтегрованій звітності, яка включає фінансову та нефінансову інформацію, всебічно характеризує результати, загрози та стратегічні орієнтири діяльності підприємства.

Питання управління ризиками підприємницької діяльності досліджено такими науковцями, як Г. М. Азаренкова, І. М. Вигівська, В. В. Глушевський, І. Ю. Гришова, І. О. Доценко, Т. Л. Мостенська, Н. С. Скопенко, І. М. Посохов та багатьма іншими. Висвітленню методологічних основ формування та підходів до аналізу інтегрованого звіту присвячені наукові праці таких вітчизняних учених, як П. Й. Атамас, К. В. Безверхий, М. В. Корягін, Р. О. Костирко, С. А. Кузнецова, П. О. Куцик, Г. І. Ляхович, В. Ф. Максимова, В. В. Томчук, Н. Ю. Єршова та інших. Водночас розкриттю особливостей подання інформації щодо системи управління ризиками в інтегрованій звітності приділено недостатньо уваги, що зумовлює актуальність досліджень у цій сфері.

Метою цього дослідження є висвітлення ролі інтегрованої звітності в удосконаленні управління ризиками діяльності підприємства.

Згідно з положеннями Міжнародного стандарту «Інтегрована звітність» інтегрований звіт є стислою інформацією про те, яким чином стратегія, управління, результати діяльності та перспективи організації в контексті зовнішнього середовища приводять до створення вартості протягом короткострокового, середньострокового та довгострокового періоду [1, с. 33]. Інтегрований звіт містить такі елементи: 1) Огляд організації та зовнішнє середовище; 2) Управління; 3) Бізнес-модель; 4) Ризики та можливості; 5) Стратегія та розподіл ресурсів; 6) Результати діяльності; 7) Перспективи на майбутнє; 8) Основні принципи формування та презентації звіту; 9) Загальні рекомендації щодо формування звіту [1, с. 24]. Інтегрована звітність висвітлює інформацію щодо ефективності використання підприємством різних видів капіталу (фінансового, виробничого, людського, природного та інших) або впливу на них, можливостей організації створювати вартість для себе та зацікавлених сторін, стратегічних орієнтирів її розвитку [2]. Розділ «Ризики та можливості» є одним зі структурних компонентів інтегрованого звіту, що дозволяє зовнішнім користувачам інтегрованої звітності отримати інформацію щодо системи управління ризиками, а управлінському персоналу – визначити слабкі місця цієї системи та розробити заходи з її вдосконалення.

Механізм протидії ймовірним ризикам та адаптації до впливу негативних зовнішніх чинників має формуватися з урахуванням загальної стратегії організації, огляд якої здійснюється в одному зі структурних компонентів звіту. Результати попередніх досліджень свідчать про наявність різних підходів до розкриття інформації щодо стратегії розвитку підприємства в інтегрованих звітах, сформованих на вітчизняних підприємствах. Здебільшого питання, що стосуються стратегічного розвитку організації, розкриваються в окремому розділі звіту «Стратегія», у якому відображаються цінності компанії, стратегічні цілі та напрями її розвитку, стратегічні заходи, які будуть впроваджені в майбутньому, а також необхідні для реалізації стратегії ресурси [3]. Водночас питання управління ризиками та протидії загрозам сталому розвитку підприємства здебільшого висвітлені неповною мірою або ж залишаються поза увагою управлінського персоналу.

Відповідно до Міжнародного стандарту «Інтегрована звітність» інтегрований звіт має надавати користувачам відповідь на питання: якими є конкретні можливості та ризики, що впливають на здатність організації створювати вартість протягом короткострокового, середньострокового і довгострокового періоду, і яким чином організація використовує такі можливості та управляє такими ризиками? [1, с. 27]. У розділі «Ризики та можливості» можуть висвітлюватися такі питання: конкретне джерело ризиків і можливостей (зовнішніх та внутрішніх); оцінка ймовірності настання ризику або появи можливості, а також наслідки цих подій; конкретні заходи, що спрямовані на зниження ключових ризиків, управління ними, а також дії для створення вартості завдяки використанню можливостей, зокрема визначення стратегій, політик, цільових показників та ключових показників ефективності [1, с. 27].

Отже, у інтегрованому звіті доцільно представити таку інформацію щодо управління ризиками:

- ключові ризики діяльності підприємства та порядок їх ідентифікації;
- процедури моніторингу та оцінювання ризиків за їх видами;
- особливості управління ризиками в межах центрів відповідальності;
- структурні підрозділи та посадові особи, які здійснюють управління ризиками;
- процеси взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за управління ризиками, з іншими підрозділами підприємства (наприклад, з такими відділами: планування, стратегічного управління, внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту, забезпечення економічної безпеки тощо);
- заходи з мінімізації ризиків та нейтралізації дії негативних наслідків;
- вплив ризиків на фінансовий, виробничий, інтелектуально-кадровий, природний та інший капітали, а також на КРІ підприємства;
- програмне забезпечення, яке використовується підприємством для управління ризиками;
- процес складання внутрішньої звітності щодо управління ризиками та ін.

Інтегрована звітність відіграє важливу роль в управлінні підприємством загалом та ризиками діяльності зокрема. При формуванні інтегрованого звіту управлінський персонал має можливість сфокусувати увагу на нефінансових ризиках, визначити вплив ризиків різних видів на ключові індикатори ефективності, ідентифікувати загрози системі протидії ризикам та запропонувати напрями вдосконалення ризик-менеджменту, що, у свою чергу, матиме не лише позитивний економічний ефект (зокрема, скорочення витрат та (або) отримання додаткових економічних вигід), але і позитивні екологічні й соціальні наслідки та сприятиме зростанню довіри стейкхолдерів до підприємства, яке надає прозору інформацію щодо ризиків та заходів з їх мінімізації користувачам. Аналізуючи інтегрований звіт компанії, зовнішні користувачі можуть отримати інформацію щодо системи управління ризиками на підприємстві та напрямів забезпечення його сталого розвитку, необхідну для прийняття рішень.

**Список використаних джерел:** 1. The International Integrated Reporting Framework. The International Integrated Reporting Council, [www.theiirc.org](http://www.theiirc.org). December 2013. URL: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>. 2. Гордієнко А. М., Гнедина К. В. Інтегрована звітність як інструмент забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання. *Юність науки – 2015: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства*: збірник тез доповідей Міжнародної студентської науково-практичної конференції (м. Чернігів 23-24 квітня 2015 р.): у

9 ч. Чернігів: Чернігів. нац. технол. ун-т, 2015. Ч. 4. С. 45-47. 3. Гнедіна К. В., Руденкова С. В. Стратегія як компонент інтегрованого звіту. *Юність науки – 2018: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства*: тези доп. Міжнар. студ. наук.-практ. конф. (11-12 квіт. 2018 р.). Чернігів: ЧНТУ, 2018. С. 154-156.

УДК 658

**Н. В. Коцераба**, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування  
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця, Україна

### АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ ПРИБУТКУ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ

*Ключові слова:* аналіз, внутрішній контроль, зовнішній контроль, прибуток, рентабельність.

З огляду на дискусійний характер навколо питань щодо методології контролю прибутку та рентабельності, вважаємо, що результат вирішення цієї проблеми буде більш ефективним, якщо доповнити його проведення попереднім, поточним і наступним контролем, «що забезпечить перевірку облікової інформації на всіх етапах облікового циклу підприємства, надасть оперативну інформацію про доходи, витрати та фінансові результати» [3, с. 34].

Контроль прибутку неможливий без проведення оцінки його якості та аналізу рентабельності як відносного показника.

Головні оцінюючі критерії якості прибутку ґрунтуються на достовірності показників фінансових результатів, що знаходять своє відображення у фінансовій звітності. Вони зводяться до «...впливу облікової політики підприємства на формування прибутку (збитку), стабільності основних складових фінансового результату, ділового іміджу адміністрації» [3, с. 40].

У розрізі цього питання розглянемо особливості механізму внутрішнього та зовнішнього контролю. Система внутрішнього контролю є тісною взаємодією суб'єкта, об'єкта і засобів контролю в процесі здійснення моніторингу діяльності підприємства та прийняття управлінських рішень.

Основна мета проведення внутрішнього контролю полягає в забезпеченні постійних перевірок законності господарських операцій, достовірності та доцільності їх здійснення, а також у своєчасному виявленні недоліків. Поряд із визначенням мети внутрішнього контролю постає питання встановлення основного завдання, яке, на нашу думку, полягає у виявленні резервів росту та стратегій розвитку підприємства, що можна використати як у поточному, так і в подальших періодах.

Зовнішній контроль прибутку та рентабельності підприємства полягає у перевірці відповідності фінансової діяльності чинному законодавству відповідними уповноваженими органами контролю [2].

Науковці В. В. Нагайчук та А. В. Кашпрук пропонують проводити кількісну оцінку якості прибутку з використанням методу одержання абсолютних оцінок експертів, методу одержання часткових відносних оцінок, методу бальних оцінок, рангового порядку чи парних порівнянь [4, с. 158]. Проте, на нашу думку, що необхідно орієнтуватися на більш спрощені способи оцінки (наприклад, порівняльний аналіз), адже застосування вищезазначених методів потребує спеціальних знань, навиків, допомоги з боку кваліфікованих осіб, що спричиняє чималі матеріальні затрати, та не гарантує точності оцінки.

З метою контролю прибутку на підприємстві проводиться аналіз його відносного показника – рентабельності. Аналіз прибутку та рентабельності здійснюється «для оцінки загальної ефективності вкладених засобів у підприємство», разом з тим даючи «... можливість керівникам приймати ефективні рішення, управляти витратами та визначати резерви збільшення прибутку» [2].

Якісний аналіз прибутковості підприємства дає змогу знайти найбільш витратні та збиткові осередки в діяльності підприємства, а також найбільш прибуткові види діяльності та можливі шляхи розвитку й удосконалення, – зазначають науковці І. Ю. Єпіфанова та В. С. Гуменюк [1, с. 251].

Аналіз прибутку та рентабельності підприємства проводиться за допомогою оцінки структури, виконання плану і динаміки прибутку; оцінки впливу факторів на зміну прибутку (ре-